

SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEK OKULU

İLK VE ACİL YARDIM PROGRAMI

AYP 116-Acil Hasta Bakımı-II

Öğr.Gör.Dr., Tuğba ÇINARLI

Sıvı Elektrolit Dengesizlikleri-I

AYP 116-Acil Hasta Bakımı II

Hafta-10

Sıvı Elektrolit Dengesi

- Sağlıklı bir vücutta, vücut sıvılarının hacimleri ve bileşimleri bir çok metabolik aktiviteye rağmen, dengede tutulur.
- Bu denge mekanizmasına sıvı-elektrolit dengesi denir.
- Sıvı ve elektrolit dengesi fizyolojik homeostazise bağlıdır.

Sıvı Elektrolit Dengesi

- Homeostazis, dış etkenlere karşı hücrelerin bulunduğu iç ortamdaki dengenin sürdürülmesidir.
- Hem sağlığın sürdürülmesi hem de hastalıkların tedavisinde sıvı ve elektrolit dengesinin sağlanması önemlidir.

Total Vücut Sıvısı

- Vücut ağırlığının yaklaşık % 60'ı oranındadır.
- İki şekilde bulunur
  - Hücre içi (intraselüler) sıvı (Total vücut sıvısının 2/3'ü)
  - Hücre dışı (ekstraselüler) sıvı (Total vücut sıvısının 1/3'ü)
- Yaş ilerledikçe toplam vücut suyu azalır.

Hücre Dışı (Ekstrasellüler) Sıvı

- İntravasküler Sıvı (Plazma)
- İnterstisyel Sıvı
- Transselüler Sıvı

Hücre Dışı (Ekstrasellüler) Sıvı

- **İntravasküler Sıvı (Plazma):**
  - Plazma, kanın hücresiz kısmıdır.
  - Yetişkin bir bireyde plazma sıvısı yaklaşık 3 litredir.

Hücre Dışı (Ekstrasellüler) Sıvı

- **İnterstisyel Sıvı**
- Hücreler arasındaki boşlukları doldurur.
- Doku sıvısı'da denir.
- Tüm ekstrasellüler sıvının $3/4$ 'ünü oluşturur.

Hücre Dışı (Ekstrasellüler) Sıvı

○ Transselüler Sıvı

- Epitel zar aracılığı ile diğer vücut kısımlarından ayrılmış olan sıvılardır.
- Beyin omurilik, eklem içi, göz içi, plevra, periton ve perikart sıvıları ile sindirim bezlerinin sıvıları

Hücre İçi (İntraselüler) Sıvı

- Hücrelerin içinde yer alır.
- Metabolik olaylar hücre içi sıvıda oluşur, hücreler bu sıvıdan O_2 ve besin gereksinimlerini alırlar ve hücre metabolizma atıklarını da bu sıvıya boşaltırlar.
- Ekstraselüler sıvı sodyum dengesini, intra selüler sıvı da su dengesini gösterir.

Elektrolitler

- Herhangi bir çözücünde pozitif ve negatif elektrik yüklü iyonlarına ayrışarak elektrik akımını ileten madde
- En iyi bilinen örnekleri, asitler, bazlar ve tuzlar
- "Katyon" pozitif yüklü iyonlar
- " Anyon" negatif yüklü iyonlar
- Elektrolitlerin ölçüm birimi "miliekivalan (mEq)'dır.

Elektrolitler

- **Katyonlar**

- Sodyum (Na^+), Potasyum (K^+), Kalsiyum (Ca^{++}), Magnezyum (Mg^{++}), Total katyonlar.

- **Anyonlar**

- Klorür (Cl^-) , Bikarbonat (HCO_3^-) , Fosfat ve Sülfat, Organik asitler, Proteinler, Total anyonlar.

Elektrolitler

- Hücre dışı

- Temel katyon Sodyum (Na^+), temel anyonlar ise, Klor (Cl^-) ve Bikarbonat (HCO_3^-)

- Hücre içi

- Temel katyonlar Potasyum (K^+) ve Magnezyum (Mg^{2+}), temel anyonlar Fosfatlar ve Proteinler

Elektrolitler

Neden Önemli!

- Nöromüsküler irritabilitiyi ve sıvıların ozmolaritesini sağlar.
- H^+ dengesini düzenlemede ve organizmada su hacminin düzenlenmesinde görev alır.
- Organizmada bölümler arası sıvı dağılımı sağlar,
- Hücre membranının işlevinde etkilidir,
- Biyolojik süreçlerde işlev görür, Hücre işlevlerinde yer alır.

Sıvı ve Elektrolit Dengesini Düzenleyen Sistemler

- Nöro - Endokrin Sistem
- Gastrointestinal Sistem
- Renal Sistem
- Sinir Sistemi
- Solunum Sistemi

Sıvı Elektrolit Dengesi

- Osmozis
- Difüzyon
- Mediator Aracılı Transport Mekanizmaları

Ozmozis

- Bir çözeltinin içindeki partikül sayısının sağladığı basınçtır.
- Suyun seçici geçirgen zarlardan konsantrasyon farkına göre yer değiştirmesidir.

Ozmozis

- Sadece suya geçirgen bir zar ile iki kompartman arasında solüt yük farkı varsa; su bu iki kompartman arasındaki basıncı dengelemek amacıyla yer değiştirir.
- Oluşan bu basınca osmotik basınç denir
- Su geçişi ile dengelenmeye çalışılır.

Ozmozis

- Hipertonik Ortam
  - Solüt yükü yüksek ortamlar
- Hipotonik Ortam
  - Solüt yükü düşük ortamlar

Ozmozis

*Su hipotonik ortamlardan
hipertonik ortamlara yer deęiřtirerek
izotonik bir ortam sağlanmaya calışılır.*

Ozmozis

Bir hücre hipertonic bir ortama
yerleştirilirse hücre içi su
hücre dışına çıkarak
hücre içinde sıvı azalmasına yol açar.

DEHİDRATASYON!

Ozmozis

*Bir hücre hipotonik bir ortama
yerleştirilirse hücre
dışından hücre içine su girişi olur*

DİFÜZYON

- Atom, molekül yada iyon gibi solüt yüklerin yer değiştirmesidir.
- Bu yer değişikliği konsantrasyon farkına göre oluşur.
- Solüt yük yüksek konsantrasyondan düşük konsantrasyona doğru yer değiştirir.
- Amaç dengenin korunmasıdır.

Mediatör Aracılı Transport Mekanizmaları

- Büyük, suda çözünmeyen ya da elektrolit yükü nedeniyle hücre içine giremeyecek moleküllerin transportu için gereklidir.
- Hücre zarında bulunan taşıyıcı proteinler aracılığı ile bu moleküller hücre zarından geçişi sağlanır.

Mediatör Aracılı Transport Mekanizmaları

- Aktif transport
  - Düşük konsantrasyondan yüksek konsantrasyona enerji harcanarak yer değiştirme
- Kolaylaştırılmış difüzyon
  - Yüksek konsantrasyondan düşük konsantrasyona normal difüzyon ile geçemeyecek moleküllerin taşıyıcı proteinler aracılığıyla yer değiştirmesi

Su Dengesi

- Osmolarite

- 1 lt sıvıda çözünmüş 1 mol katı partikül (1 Osm/lt).

- Osmolalite

- 1 kg sıvıda çözünmüş 1 mol katı partikül (1 Osm/kg).

Su Dengesi

- ADH
- Aldosteron
- Renin-anjiyotensin-aldosteron sistemi
- Artiyal Natriüretik Hormon (ANP)

KAYNAKLAR

- Duran, L., Aksoy, İ. Sıvı Elektrolit Dengesi, Cander, B (ed.). Cander Hastane Öncesi Acil Tıp ve Paramedik. İstanbul Tıp Kitabevleri, istanbul, 2019.
- Gültekin, T. Sıvı Elektrolit Dengesizlikleri. Bıçakçı, N., Çalışkan, C., Koçak, H. Acil Yardım ve Afet Yöneticileri için Hastane Öncesi Acil Tıp. Kongre Kitabevi, Antalya, 2019.

